

Salgınlar Tarihi ve Sınıfsal Mücadele

02.01.2021 • Güncel Müdahaleler • Yeni Komünizm

Editörün Notu: Aşağıdaki makale web sitemize iletilmiş bir okur mektubudur. Takipçilerimizin dikkatine sunarız.

İnsanlığın tarih yazımına duyduğu ilgi ve gereksinim hemen hemen insanlıkla akran sayılabilir. Tam manasıyla bir “yazımdan” bahsedebilmek için her ne kadar piktografik yazıların icadını beklememiz gerekse de, tarih öncesi çağlarda dahi mağara resimlerinde gözlemleyebileceğimiz bu kayıt tutma çabası, insanlığın ortak bir hafıza oluşturma konusundaki isteğini ve ciddiyetini açık bir şekilde gözler önüne sermektedir. Ortak hafıza özellikle toplayıcı avcı toplumlarda son derece zaruridir; nitekim, o toplumdaki bireylerin hayatta kalabilmesi gayet basit günlük pratiklere bağlıdır ve günlük pratiklerin halihazırda öğrenilmiş olması söz konusu topluluğun gelişmesini, kendine rakip olarak gördüğü bir diğer toplum ile rekabete girebilmesini ve bu pratikleri iyileştirebilmesini sağlar.

Yazının icadı sonrası hem resmi hem de gayri resmî kronikçilik önem kazanmıştır. Her ne kadar sistematik olmasa da bu dönemden itibaren siyasi bir tarih yazımından ve dolayısıyla siyasi bir tarih okumasından da söz edilebilir. Nitekim yerleşik hayata geçmiş görece gelişkin medeniyetler basit günlük pratiklerden çok daha karmaşık şeyler aktarma niyetindedirler. Artık yaratılmak istenen ortak hafıza çok daha katmanlıdır. Kültürel kodlar, dini ritüeller, ahlaki normlar ve değer yargıları gibi birçok eleman; ortak hafızaya dahil edilir ve bunun neticesinde her ne kadar ulus devlet fikrinden henüz çok uzak olunsada belirli bir homojenlik yaratılmaya çalışılır. Bu bilgilerin kaydedilip aktarılması, yine bu bilgilerin ortaya çıktığı toplumsal düzenin, ideolojik yapının veyahut güç dengelerinin sürdürülebilmesi için olmazsa olmazdır.

Modern manada ve bir bilim olarak tarihten bahsedebilmemiz için ise kabaca 19.yy sonunu, 20.yy başını beklememiz gerekir. İnsanlığın tarih yazımı ile ilişkisi insanlıkla hemen hemen yaşıt

olmasına rağmen tarih nispeten genç bir bilim dalıdır, dolayısıyla geçmişteki toplumlarla ilgili mevcut bilgi birikimimizin büyük bir kısmı direkt olarak alındığı takdirde; İngiliz Tarihçi Peter Burke'nin deyiimiyle "Büyük adamların tarihidir". Bir başka deyişle hâkim sınıfların tarihidir. "Büyük insanların" tarihi, "küçük insanları" görmezden gelmekte ısrar etse de "küçük insan" her dönem acıların ve sefaletin bir numaralı kurbanı olmuştur.

Veba, çiçek, kolera gibi salgın hastalıklar ve onlara eşlik eden kıtlık ve kuraklıklar, tarih boyunca milyonlarca kişinin ölümüne neden olmuştur. Ekonomik, siyasal ve demografik sonuçlarıyla yeryüzü haritasının yeniden çizilmesinde önemli roller üstlenmişlerdir. Salgın hastalıkların mülkiyet ilişkilerinin gelişmesiyle göbekten bir bağı vardır. Nitekim bu salgın hastalıklara neden olan fare, sıçan, pire gibi hayvanlar; insanoğlunun tarıma başlayıp toprakları ıslah etmesiyle insanlarla daha yakın yaşamaya zorlanmıştır. Bu hayvanlar beraberlerinde veba, tularemi, tifüs ve sıtma gibi hastalıkları getirmişlerdir. Yerleşik hayat, ilerleyip modern kentler ve kent devletleri ortaya çıkınca, toplu ölümler de yaygınlaşmıştır. İnsanlık kaçınılmaz olarak bu salgınlara karşı çözümler arayıp, çeşitli politikalar geliştirmiştir. Tahmin edilebileceği üzere bu politikaların temeli halk kitlelerinin can sağlığını korumaktan oldukça uzaktır. Temel amaç mevcut sistemin ve bu sistemin hakim sınıfların ve başındaki yöneticilerinin mümkün mertebe muhafaza edilmesidir. Bir başka deyişle tarih bize göstermektedir ki, popüler söylemin aksine salgın hastalıklar; "sınıfsız", "eşitleyici unsurlar değildir. 18. yüzyılda Amerika Birleşik Devletlerinde meydana gelen çiçek salgını bunun çarpıcı bir örneğidir. Özellikle beslenme ve barınma yetersizliği nedeniyle güçsüz düşen halk kitleleri üzerinde etkili olan bu salgın çok ciddi sayıda ölüme sebebiyet vermiştir. Bu durumu salt bir emek açığı olarak değerlendiren hakim sınıflar ise çalıştıracak emek gücü bulmak için kıtaya milyonlarca Afrikalı köle taşımıştır. Bir diğer örnek olarak; *Kara Ölüm* olarak da bilinen 1347-1352 yılları arasında etkili olan, ikinci veba salgını verilebilir.

Vebaya yol açan *Yersinia Pestis* bakterisinin Moğol atlılarının üzerlerindeki pirelerle Avrupa'ya taşınması çok dramatik ve ölümcül sonuçlara yol açmıştır. Bu salgından da daha çok etkilenen taraf; hijyenden yoksun, sağlıksız yaşam koşullarına sahip halk kitleleri olmuştur. Kanalizasyon sistemi gelişkin olmayan, kara sıçanların kolayca girip çıkabileceği, hava ve ışık kaynaklarından yoksun olan konutlarda oturan halk kitleleri adeta salgına karşı verilen bu savaşta ön cepheye

atılmış, ölüme terk edilmişlerdir. Toplu köylü ölümleri yine emek kıtlığına yol açmış ve hakim sınıflar ücretli köylü sistemine geçmek zorunda kalmışlardır. Ücretli emeği yaygınlaştırıp, emeğin gaspını kısmen meşrulaştırdığı için bu evre erken kapitalizmin bir öncüsü olarak da okunabilir.

Savımızı tamamlamak adına son bir örnek olarak *frengi* salgını verilebilir. Sifilis olarak da bilinen frengi, vücudun çeşitli dokularında yapı ve işlev bozukluklarına yol açan bulaşıcı bir hastalıktır. Genellikle cinsel yolla bulaşan zührevi bir hastalık olarak bilinen frengi, ekonomik ve toplumsal koşulların elverişli olmadığı bazı bölgelerde yerleşik olarak da görülebilmektedir. İnsanlık tarihinin eski hastalıklarından biri olan frengiyi daha iyi inceleyebilmek adına, çalışma alanını kısıtlamak faydalı olacaktır. Osmanlı İmparatorluğundaki frengi salgınını mercek altına alacak olursak, Osmanlı coğrafyasındaki ilk ciddi frengi salgınlarının 19. yüzyıldaki Osmanlı-Rus Savaşları sonrasında ortaya çıkmış olduğunu görürüz. Osmanlı-Rus Savaşları neticesinde işgal edilen bölge halkları, göçmenler ve askerler frenginin tüm Osmanlı coğrafyasına yayılmasına neden olmuşlardır. Bu nedenle fuhuşun hükümet denetimi altında yapılmasını sağlamak için ilk defa Kırım Savaşı'ndan sonra İstanbul'da genelevler açılmıştır. Hayatta kalmak için bedenlerini pazarlamak zorunda kalan kadınlar bu salgının hem hedefi hem de kaynağı haline gelmişlerdir. Yine ortalamaya vurulduğunda bu genelevlerin müşterilerinin büyük bir kısmını halk kitlelerinden oluştuğundan frengi sınıfsal özelliğiyle ön plana çıkmaktadır. Her ne kadar tam manasıyla bir ilaç için 20. yüzyıl başını beklememiz gerekse de zamanında uygulanan çeşitli tedavilerden halk kitlelerinin büyük bir çoğunluğu yararlanamamaktadır. Maalesef bu durum günümüzde dahi tarih kitaplarında kalmamıştır. 1999 yılında frenginin %90'dan fazlası "gelişmekte olan ülkelerde" olmak üzere 12 milyon kişiye bulaştığı tahmin edilmektedir. Halen sahra altı Afrika'da perinatal yani doğum öncesi ölümlerin yaklaşık %20'sinin nedeni frengidir.

Dünya tarih yazımına baktığımızda yine aynı şekilde dikkati çekecek olan nokta, pandemiler ve epidemiler tarihinin aynı şekilde soykırımlar tarihi de olduğudur!

İspanyol sömürgecileri, Orta Amerika ve Mezo-Amerika'ya beraberlerinde çiçek hastalığı da dahil olmak üzere pek çok virüs, bakteri de getirmişlerdir; bunlar İnka ve Aztek medeniyetlerinin çökmesinde ve kıtanın İspanyol sömürgeciler tarafından tahakküm altına alınmasında önemli bir rol oynamıştır. Bölgenin yerli nüfusunun %90'a yakınının bu hastalıklardan

öldüğü belirtilmektedir. Salgın hastalıklar görüldüğü üzere geçmişten bugüne, en çok temel halk kitlelerini ve yüzyıllardır değişmeyen ötekileri, ezilenleri vurmaktadır.

Yazı boyunca adı geçmekte olan bütün virüsler ve bakteriler biyolojik fenomenlerdir, tıpkı şu an da dünyanın gündemine oturmuş olan COVID-19 gibi. **Bunlar mikroskobik boyutta olan patojenlerdir, Tanrı tarafından gönderilmedikleri gibi labarotuvarda da üretilmemişlerdir. Ancak bu doğal fenomenlerle nasıl başa çıkıldığı, bunların yayılması ve hatta doğanın bir ekonomik girdi-çıkı olarak görülerek talan edilmesi sonucu ortaya çıkışları dahi bütünüyle bir sistem sorunudur.**

İçinde bulunduğumuz mevcut sistem kapitalizm-emperyalizmdir ve bunun temel çelişkisini toplumsallaşmış emeğin şahsi gaspı oluşturur, bu temel çelişki ise toplumdaki bütün sosyal ilişkilere olduğu gibi yansır, aynı şekilde bir pandemiyle nasıl başa çıkılacağından, aşının üretimine, dağıtımına ve halk kitlelerinin sağlığı için atılacak adımlara kadar bütün bunlar son tahlilde bu temel çelişkinin yansımalarıdır. Bütün dünyada en ağır bedeli daima ezilenler ödemiştir ve ödemeye de devam etmektedirler, pandemi ile birlikte ekonomik bir daralma yaşayan kapitalist-emperyalist sistem bedeli 1 milyar insanı işsiz ya da kesintili maaşla çalışmak zorunda bırakarak yine temel kitlelere ödetmiştir. Dünya genelinde 1 milyar işsize ve yoksulluk sınırının altında çalışmaya mahkûm edilen daha da fazla insana rağmen küresel kriz boyunca dünya milyarderlerinin toplam varlıkları 10 trilyon doları aşmış bulunmaktadır. Gelirin ve varlığın dağıtımı üretimin biçimini işaret eder, çünkü dağıtımı belirleyen üretimin ta kendisidir. Dünya genelinde bu korkunç uçurum derinleşmeye devam etmekteyken, Türkiye’de de durum farklı değildir. Bir tarafta hakim sınıflar saraylarda canlı müzikli ziyafetler verirken, yalılarının bahçelerinde spor yaparken; diğer tarafta temel kitleler ölüme, açlığa ve insanca olmayan bir hayata terk edilmektedirler. Durum o derece vahimleşmiştir ki burjuvazinin İslamcı faşist kanadını temsil eden AKP’li bir vekil, Fransız kraliçesi Marie Antoniette’in “Ekmek bulamıyorlarsa pasta yesinler” ifadesini de geride bırakarak, “kuru ekmek yiyen aç değildir” diyebilmiştir. Bir taraf Lale Devri’ni aratmayan bir zevk-ü sefanın içerisindeyken Dardanel işçileri “çalış ya da öl” şiarına uygun olacak bir biçimde kimilerinde koronavirüs tespit edilmesine rağmen fabrikaya kilitlenmiş ve çalışmaya zorlanmışlardır. Bir yandan burjuvazi Kanal İstanbul üzerinden ideolojik kavgasını son sürat sürdürürken, mütahitler “taahhütlü

geçişler'' ile yaptıkları köprüler, tüneller üzerinden ceplerini doldurmaya devam ederken; bu sistemin altta kalanlara biçtiği őrar gayet açıktır: ''Çalış ya da öl''!

İtalyan yazar Boccacio'nun 1348 yılında yazdığı Decameron romanında, Floransa'da veba salgınından kaçan karakterler bir şatoya sığınırılar. Decameron'un yazılmasından beri geçen yedi yüz yılda değışen tek şey kimi şatoların yalılara, malikanelere, gökdelenlere evrilmiş olmalarıdır! Burjuvazi sık sık evde kalınması çağrısı yaparken de evde kalması beklenenlerin Boccacio'nun, Panfilo, Filostrato ve Dioneo'sundan pek bir farkları yoktur. O gün veba salgınında şatolarında salgının geçmesini beklerken hikayeler anlatan asilzadeler yerine bugün zorunlu testli girişler ile ev partileri düzenleyenler, boğaza karşı spor yapan holding sahipleri vardır! Altta kalanın canı çıksın, yeter ki üstte kalanlar zevki-ü sefaya devam edebilsinler!

Bu korkunç tabloyu yaratan olgu ise bu sistemin temel çelişkisinin başlıca hareket biçimi olan anarşinin itici gücüdür; bireylerin subjektif iradeleri veya ''hırsları'' değildir. Ancak řu da bir gerçektir ki her ne kadar bütün bunlar acı hakikatler olsa da insanlığın kaderi, yazgısı değildir. İnsanlığın bugün çok daha iyisini yapabilmesi için gereken gerçek bir devrimdir ve bugün bu devrimin maddi bir temeli bulunduğu kadar ihtiyacımız olan strateji, yöntem ve yaklaşım da yeni komünizmde ve Bob Avakian'ın önderliğinde bulunmaktadır. İnsanlığın bu derece keskin ve acı bir şekilde sınıflara bölünmüşlüğünden ancak komünist bir devrim ile kurtulabiliriz!